

Dne 1. května 2004 přistoupila Česká republika k Evropské unii. S nabytím členství v tomto unikátním společenství se pro nás stal závazný jeho právní řád, který ovlivnil vnitrostátní právo v mnoha oblastech. Nedotčeno nezůstalo ani mezinárodní právo soukromé a procesní. Komunitární předpisy přinesly řadu změn oproti vnitrostátnímu právu zakotvenému v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním (dále jako ZMPS)¹ a aplikační praxe byla nucena si nová pravidla osvojit. S členstvím v Evropské unii se ale zároveň České republice otevřela možnost podílet se na tvorbě jejích právních předpisů, neboť právě oblast mezinárodního práva soukromého a procesního v současné době prochází dynamickým vývojem.

Pilíř unifikace mezinárodního práva soukromého na komunitární úrovni představuje Bruselská úmluva z roku 1968 o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (dále jako Bruselská úmluva I)², později přepracovaná do nařízení Rady (ES) č. 44/2001 z 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (dále jen nařízení Brusel I)³. Hlavním cílem přijetí těchto právních aktů bylo přispět k volnému pohybu soudních rozhodnutí (a vykonatelných veřejných listin), tj. zlepšit jejich uznávání a výkon v rámci Evropského společenství. V souvislosti s tím byla unifikována také pravidla mezinárodní soudní pravomoci⁴. Do věcné působnosti Bruselské úmluvy I a nařízení Brusel I však nespadají všechny civilní věci⁵. Některé vyňaté oblasti jsou předmětem zvláštní

¹ Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

² Úřední věstník EU C 27, 26.1.1998, s. 1 - 27

³ Úřední věstník EU L 12, 16.1.2001, s. 1 - 23, zvláštní vydání v českém jazyce Kapitola 19 Svazek 04 s. 42 - 64, k opravě české verze viz Úřední věstník EU L 242, 5.9.2006, s. 6 - 6.

⁴ K pojmu „mezinárodní soudní pravomoc“ a „mezinárodní soudní příslušnost“ viz kapitola 3.1.

⁵ Viz čl. 1 odst. 2 nařízení Brusel I

úpravy⁶. To platí i o rodinných věcech s odkazem na nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, kterým se ruší nařízení ES č. 1347/2000 (dále jen nařízení Brusel IIa)⁷. Výjimkou potvrzující pravidlo jsou však vyživovací povinnosti, které, ač institut tradičně rodinněprávní, spadají do věcné působnosti Bruselské úmluvy a nařízení Brusel I.

Mezinárodní právo soukromé a procesní je upraveno i v jiných komunitárních právních aktech, není však účelem této práce podat jejich přehled. Tato práce je zaměřena na rozbor komunitárních předpisů z oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního, které upravují řízení ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Pozornost bude věnována především pravidlům mezinárodní soudní pravomoci a souvisejícím normám relevantním pro nalézací řízení, dále problematice uznávání a výkonu rozhodnutí a soudní spolupráci v dané oblasti. Autorka práce si klade za cíl tato pravidla podrobněji rozebrat a upozornit na praktické problémy spojené s jejich aplikací a v základních rysech vymezit jejich vztah k vnitrostátní úpravě a k relevantním mezinárodním smlouvám, zejména k Haagské úmluvě o únosech dětí⁸.

Předmět této práce je vymezen především předmětem mezinárodního práva civilního procesního, jakožto součástí mezinárodního práva soukromého. Pozornost tedy nebude věnována hmotně právním aspektům, s výjimkou případů, kdy tak bude nutné učinit pro účely vymezení některých pojmů.

Vedle textů právních předpisů (s přihlédnutím k různým jazykovým verzím) a dokumentů souvisejících s jejich sjednáváním

⁶ Např. nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 z 29.5.2000 o úpadkovém řízení

⁷ Úřední věstník EU L 338, 23.12.2003, s. 1 – 29, česká verze viz Kapitola 19 Svazek 06 s. 243 – 271, k opravě české verze viz Úřední věstník EU L 233, 26.8.2006, s. 36 – 36

vychází autorka především z domácí a zahraniční literatury a z judikatury soudů českých i cizích, Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva.